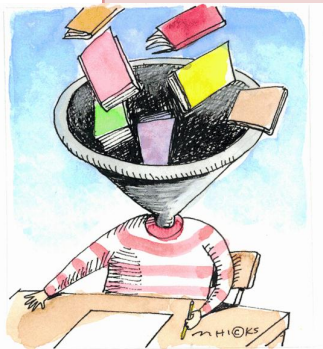

העשרה לשונית

המטרות:

- פיתוח אוצר מילים
- הקניית ידע לשוני (למשל: משפחות מילים, כינויי קניין/סיומות שייכות, סמיכות)
- הבחנה בין שפה כתובה לשפה דבורה

משפחת מילים

אוצר של מילים

תמורה = שינוי

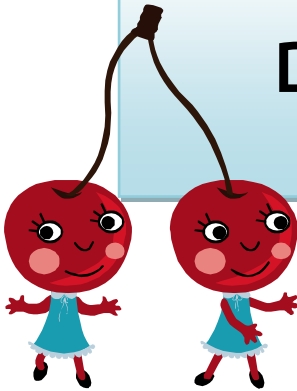

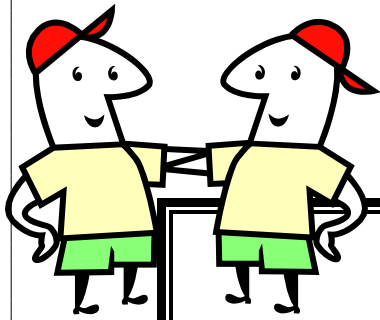
הכחדה = השמדה

חלול = ריק

מילים נרדפות והפכים

מילים אחיות / דתיה בן-דור

יש בעברית מילים אחיות,

שאומרות אותו הדבר.

ולמרות שהן אומרות אותו הדבר,

אף אחת מהן לא מיותרת,

כי הן אומרות אותו הדבר קצת אחרת.

אפשר להגיד – **זהב** ואפשר לומר – **פז**.

אפשר להגיד – **סוד** ואפשר לומר – **רז**.

אפשר להגיד – **מתנה** ואפשר לומר – **שי**.

אפשר להגיד – **מספיק** ואפשר לומר – **די**.

אפשר להגיד – **מותק** ואפשר לומר – **חמד**.

אפשר להגיד – **זוג** ואפשר לומר – **צמד**.

אפשר להגיד – **נאה** ואפשר לומר – **יפה**.

אפשר להגיד – **נחתום** ואפשר לומר – **אופה**.

אפשר להגיד – **הבו** ואפשר לומר – **תנו**.

אפשר להגיד – **זז** ואפשר לומר – **מש**.

אפשר להגיד – **נמנמה** ואפשר לומר – **פיג'מה**.

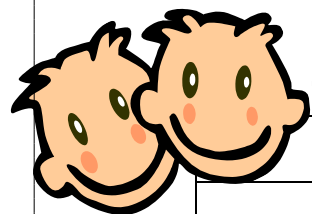
אפשר להגיד – **לנום** ואפשר לומר – **לישון**.

כי הן אומרות אותו הדבר

קצת אחרת.

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא את המילים הנרדפות, ליד כל מספר רשום את האות המתאימה.

א. ערירי	$1 = ז$	א. אופן
2. גלגל	$= 2$	ב. זעם
3. לקח	$= 3$	ג. ייסורים
4. חורבן	$= 4$	ד. נטל
5. סבל	$= 5$	ה. פרוזדור
6. כעס	$= 6$	ו. הרס
7. מסדרון	$= 7$	ז. בודד
8. יגון	$= 8$	ח. מפריז
9. מגזים	$= 9$	ט. טיפש
10. סעודה	$= 10$	י. קדרה
11. סיר	$= 11$	יא. צער
12. כסיל	$= 12$	יב. ארוחה
13. זוהר	$= 13$	יג. צעקה
14. גורף	$= 14$	יד. התפוצץ
15. זעקה	$= 15$	טו. עלעל
16. התנפץ	$= 16$	טז. סוחף
17. מחובר	$= 17$	נוצץ
18. אות	$= 18$	לקט
19. דפדף	$= 19$	קמצן
20. ירושה	$= 20$	עייפות
21. כִּילִי	$= 21$	מתפאר
22. מִתְגַּאֵה	$= 22$	דל
23. גיל	$= 23$	כאבים
24. פקד	$= 24$	צמוד
25. אוסף	$= 25$	סימן
26. לאות	$= 26$	עוזבון
27. עני	$= 27$	ירח

שמחה	=28	28. מיחושים
ציוה	=29	29. סהר
עב	=30	30. ענן
רע	=31	31. חמה
שמש	=32	32. חבר

הבעה בכתב- העשרה לשונית

הפכים לפי סדר ה-א-ב (מא' עד ת')

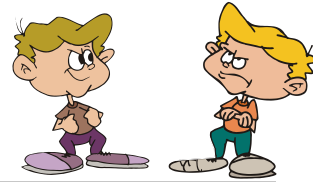

1. ההפך של יש = א
2. ההפך של צוחק = ב
3. ההפך של אישה = ג
4. ההפך של צפון = ד
5. ההפך של מעט = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של יוקר = ז
8. ההפך של מוות = ח
9. ההפך של חכם/נבון = ט
10. ההפך של רטוב = י
11. ההפך של שם = כ
12. ההפך של כן = ל
13. ההפך של ריק = מ
14. ההפך של מצוי/שכיח = נ
15. ההפך של דליל = ס
16. ההפך של לבוש = ע
17. ההפך של יותר = פ
18. ההפך של רשע = צ
19. ההפך של חד = ק
20. ההפך של מתוח = ר
21. ההפך של רעש/שאון = ש
22. ההפך של רצפה = ת

ית

הפכים לפי סדר ה-א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של עדין = ג
2. ההפך של סמיר = ד
3. ההפך של גמר = ה
4. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
5. ההפך של שקיעה = ז
6. ההפך של חזק = ח
7. ההפך של רע = ט
8. ההפך של מכוער = י
9. ההפך של טיף = כ
10. ההפך של יום = ל
11. ההפך של מוקדם = מ
12. ההפך של מלוכלך/מזוהם = נ
13. ההפך של פתיחה = ס
14. ההפך של ירידה = ע
15. ההפך של מורכב/מסובך = פ
16. ההפך של מבוגר = צ
17. ההפך של חורף = ק
18. ההפך של קרוב/סמוך = ר
19. ההפך של לבן = ש
20. ההפך של מורה = ת
21. ההפך של שקר = א
22. ההפך של זוטר = ב

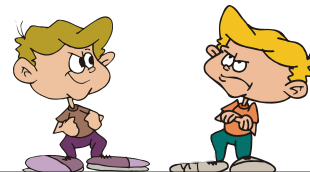
הפכים לפי סדר ה א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של שנאה = א
2. ההפך של חולה = ב
3. ההפך של קטן = ג
4. ההפך של עבה = ד
5. ההפך של עמק/בקעה = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של נקבה = ז
8. ההפך של מואר = ח
9. ההפך של רעה = ט
10. ההפך של שמאל = י
11. ההפך של שמן/בעל בשר = כ
12. ההפך של שחור = ל
13. ההפך של לאט = מ
14. ההפך של גבוה = נ
15. ההפך של התחלה = ס
16. ההפך של בוקר = ע
17. ההפך של סגור = פ
18. ההפך של יהיר/שחצן = צ
19. ההפך של ארוך = ק
20. ההפך של צר = ר
21. ההפך של אמת = ש
22. ההפך של שאלה = ת

הפכים לפי סדר ה א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של ראשון = א
2. ההפך של זוטר = ב
3. ההפך של נמוך = ג
4. ההפך של שאון = ד
5. ההפך של רווח/ניצחון = ה
6. ההפך של נוקשה = ו
7. ההפך של כפוף = ז
8. ההפך של חזק = ח
9. ההפך של מלאכותי = ט
10. ההפך של ים = י
11. ההפך של עיר = כ
12. ההפך של למטה = ל
13. ההפך של יפה = מ
14. ההפך של רווק = נ
15. ההפך של חד-גוני = ס
16. ההפך של חרוץ = ע
17. ההפך של אמיץ = פ
18. ההפך של לחישה = צ
19. ההפך של חום = ק
20. ההפך של יחיד = ר
21. ההפך של חיובי = ש
22. ההפך של ייאוש = ת

הפכים לפי סדר ה-א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של אפלה/חושך = א
2. ההפך של משכיל/נאור = ב
3. ההפך של קטן = ג
4. ההפך של שוני = ד
5. ההפך של התקרב = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של נקבה = ז
8. ההפך של קר = ח
9. ההפך של טמא = ט
10. ההפך של עליה = י
11. ההפך של שם = כ
12. ההפך של כן = ל
13. ההפך של מתחת = מ
14. ההפך של גבוהים = נ
15. ההפך של הסכמה = ס
16. ההפך של ישר = ע
17. ההפך של יותר = פ
18. ההפך של לחישה = צ
19. ההפך של תמים = ק
20. ההפך של חומרי/רגשי = ר
21. ההפך של רעש = ש
22. ההפך של שאלה = ת

הפכים לפי סדר ה-א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של סתיו = א
2. ההפך של ערב = ב
3. ההפך של קטן = ג
4. ההפך של שונה = ד
5. ההפך של מאן/סרב = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של צעיר = ז
8. ההפך של קיץ = ח
9. ההפך של חכם = ט
10. ההפך של עקום = י
11. ההפך של קל = כ
12. ההפך של שחורה = ל
13. ההפך של אתמול = מ
14. ההפך של מפלה/תבוסה = נ
15. ההפך של חד-גוני = ס
16. ההפך של שמח/עליז = ע
17. ההפך של שכור = פ
18. ההפך של רחב = צ
19. ההפך של מכירה = ק
20. ההפך של אחרון = ר
21. ההפך של דיבר = ש
22. ההפך של שאלה = ת

הפכים לפי סדר ה-א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של קצר = א
2. ההפך של קללה = ב
3. ההפך של התחיל = ג
4. ההפך של סמך = ד
5. ההפך של מעט/קצת = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של כפוף = ז
8. ההפך של יָשָׁן = ח
9. ההפך של חוכמה = ט
10. ההפך של שמאל = י
11. ההפך של בהיר = כ
12. ההפך של צעקה = ל
13. ההפך של מזרח = מ
14. ההפך של קמצן/כילי = נ
15. ההפך של פעיל = ס
16. ההפך של עבר = ע
17. ההפך של חיצוני = פ
18. ההפך של דרום = צ
19. ההפך של קמור = ק
20. ההפך של נשוי = ר
21. ההפך של חיובי = ש
22. ההפך של עליון = ת

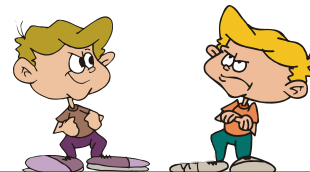
הפכים לפי סדר ה א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של חושך = א
2. ההפך של סכנה = ב
3. ההפך של פחדנות = ג
4. ההפך של עשיר = ד
5. ההפך של עמק/גיא = ה
6. ההפך של נוקשה/קפדן = ו
7. ההפך של שכח = ז
8. ההפך של ישן = ח
9. ההפך של רע = ט
10. ההפך של לילה = י
11. ההפך של טרף/טמא = כ
12. ההפך של נתן = ל
13. ההפך של איטי = מ
14. ההפך של שגוי/מוטעה = נ
15. ההפך של פתח = ס
16. ההפך של שמח = ע
17. ההפך של תרבות = פ
18. ההפך של זקן = צ
19. ההפך של כבד = ק
20. ההפך של קרוב = ר
21. ההפך של מלחמה = ש
22. ההפך של מורה = ת

הפכים לפי סדר ה א-ב (מא' עד ת')

1. ההפך של מחר = א
2. ההפך של עם = ב
3. ההפך של שפל = ג
4. ההפך של שתקן = ד
5. ההפך של כישלון = ה
6. ההפך של ספק = ו
7. ההפך של חובה = ז
8. ההפך של פְּנִים = ח
9. ההפך של טהור = ט
10. ההפך של עקום = י
11. ההפך של הצלחה = כ
12. ההפך של אחרי = ל
13. ההפך של אסור = מ
14. ההפך של מזוהם = נ
15. ההפך של פתיחה = ס
16. ההפך של ישר = ע
17. ההפך של פגישה = פ
18. ההפך של דרום = צ
19. ההפך של חורף = ק
20. ההפך של שבע = ר
21. ההפך של דמיון = ש
22. ההפך של עליון = ת

מה יוצא דופן?

1. בלם, נסע, עצר
2. בריא, חזק, איתן, בעל-מום
3. עבריין, פושע, זכאי
4. להתקיף, להתגונן, להכות, להלום
5. להפריע, להציק, לסייע
6. לבקש, לצוות, לפקד, להורות
7. חלש, מדוכא, עצוב, מאושש
8. עליז, מדוכא, שמח
9. מרגיע, מפחיד, מחריד, מבהיל
10. מכוער, יפה, מרהיב, נהדר
11. מתנוון, מתחזק, מתאושש
12. מתנה, שי, חוב, דורון
13. חג, יום טוב, יום חול
14. להאיץ, לזרז, להאט
15. מוסתר, גלוי, חבוי
16. בראש מורכן, בראש זקוף, בבושת פנים
17. תוקפני, אליים, רך, גס
18. לשגשג, לצמוח, להתנוון, לפרוח
19. להתלכד, להתקבץ, להתאחד, להתפלג
20. לסייע, לעזור, לאלץ, לחלץ
21. להכריע, להתלבט, להחליט, לפסוק
22. הליט, כיסה, עטף, חשף

ניגודים

מצד ימין בכל שורה ישנה מילה. לידה באותה שורה מופיעות חמש מילים נוספות. מבין חמש המילים עליך להקיף בעיגול מילה שהיא ההפך של המילה מימין.

עדין - א. רך ב. גס ג. גדול ד. נעים ה. כבד

טבעי - א. פשוט ב. עירוני ג. מלאכותי ד. מזויף ה. כפרי

להכחיש - א. לספר ב. להאשים ג. להעניש ד. להודות ה. להלשין

רעוע - א. יציב ב. מצוין ג. קם ד. שבור ה. בסיסי

התקדמות - א. עצירה ב. היסטוריה ג. נסיגה ד. התפתחות ה. מוות

אפליה - א. העדפה ב. שוויון ג. קיפוח ד. שנאה ה. הצדקה

חוסר - א. הבדל ב. איזון ג. מידה ד. אין ה. עודף

אופטימי - א. אינטימי ב. פסימי ג. מיסטי ד. רומנטי ה. אנרגי

מינימום - א. אופטימום ב. מיניאטורה ג. מקסימום ד. הליום

מתח קו בין המילה להיפוכה

צנוע		קבוע
ודאות		טובע
גנאי		דממה
ארעי		שבח
חדיש		ספק
רעש		עתיק
צף		גאוותן

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מיון צמדי מילים

מיון את צמדי המילים על פי היחס המתאים המופיע בראש כל עמודה.

פרט וקבוצתו	השלם וחלקיו	נרדפות	הפוכות

שטיח : מרבד	הדלקה : כיבוי	כלב : חיות
קיר : כותל	טוב : רע	קירור : צינון
רותח : קפוא	יפה : מכוער	חיבה : אהבה
דיו : נוזלים	חלון : זכוכית	חורשה : עץ
גיטרה : מיתרים	יפה : נפלא	קשה : רך
גלגל : מכונית	שיר : מזמור	שקט : רעש
מחוג : שעון	מחייך : צוחק	הולך : רץ
רצפה : תקרה	כנף : ציפור	פטיש : כלי עבודה
מנורה : מכשירי חשמל	עיפרון : כלי כתיבה	חד : קהה
לכלוך : זוהמה	צליל : שיר	שחקן : נבחרת
להאיץ : לזרז	חבוי : מוסתר	מכחיש : מאשר
סכין : סכו"ם	עקשנות : תכונות	מוזנח : מטופח

הבעה בכתב- העשרה לשונית

ניבים פתגמים ומטבעות לשון

צירופי לשון וביטויים למילה "רגל"

להתחיל ברגל ימין	להתחיל בצורה מוצלחת
לא מוצא את ידיו ורגליו	מתבלבל
מכף רגל ועד ראש	כולו
מסתובב בין הרגלים	מפריע, מטריד
קיבל רגליים קרות	נבהל, ברח ברגע האחרון
על רגל אחת	בזמן קצר, ללא השקעה, ללא מחשבה
שם לו רגל	הכשיל אותו
דריסת רגל	זכות כניסה חופשית, אחיזה בעניין
רגלי ההר	תחתית ההר
קל רגלים	מהיר
לרגל	לכבוד, בגלל, בזכות
פשט את הרגל	הפסיד את כל כספו
קם על רגליו	התאושש
אין לו יד ורגל בדבר	אין לו קשר לזה, לא שותף בדבר
לשקר אין רגלים	לשקר אין בסיס והוא יתגלה בסוף

מתחו קו בין צירופי הלשון להסברים המתאימים להם:

להתחיל ברגל ימין	במהירות, בזמן קצר
לא מוצא את ידיו ורגליו	כולו
מכף רגל ועד ראש	זכות כניסה חופשית
מסתובב בין הרגליים	להתחיל בצורה מוצלחת
קיבל רגליים קרות	הכשיל אותו
על רגל אחת	מתבלבל
שם לו רגל	מפריע, מטריד
דריסת רגל	נבהל, ברח ברגע האחרון

בחרו את אחד מצירופי הלשון שלמדנו. כתבו סיפור קצר ושלבו בו את צרוף הלשון שבחרתם.

השלימו את המשפטים הבאים בעזרת צירופי הלשון (היעזרו במחסן המילים).

1. אבא ואמא הכינו ארוחת ערב במטבח ודן הקטן _____
ובכה.
2. יוני חיפש בחדר את הספר שלו אבל _____.
3. מיכל חזרה מבית הספר רטובה _____.
4. בערב כישרונות צעירים בבית ספר "אמירים"
אלעד _____ ולא עלה לבמה.
5. בבית הספר שלנו אין _____ בחדר מחשבים
ללא מורה.
6. אמא התחילה היום לעבוד במקום חדש, וכשיצאה מהבית אבא איחל לה
_____.
7. שרית הכינה שיעורים _____ והמורה אמרה
שהעבודה אינה מספיק טובה.
8. ארז ניסה להתקבל לקבוצת הכדורגל של רמת השרון אבל המאמן
_____ והוא נאלץ לעבור לקבוצה אחרת.

מחסן מילים:

שם לו רגל, לא מצא את ידיו ורגליו, להתחיל ברגל ימין, דריסת רגל,
הסתובב בין הרגלים, קבל רגליים קרות, על רגל אחת, מכף רגל ועד ראש.

צרופי לשון וביטויים למילה "ראש"

כתבו את הפרושים לצירופי הלשון שלמדנו למילה ראש (היעזרו במחסן המילים למטה):

- בראש: _____
- קלות ראש: _____
- כובד ראש: _____
- חפוי ראש: _____
- בראש חוצות: _____
- בראש ובראשונה: _____
- טמן ראשו בחול: _____
- מאבד את הראש: _____
- ראש על הכתפים: _____
- ראשו בעננים: _____
- ראש חודש: _____
- ראש ההר: _____

מחסן פירושים:

מתבלבל, נבוך	חולמני, לא מציאותי, מאושר
זלזול, חוסר רצינות	במקום ראשון, במקום מכובד
התעלם מדברים שקורים סביבו	לפני כל דבר אחר
רצינות	כינוי לאדם פיקח ונבון
מקום פומבי, ציבורי	מבוש, מדוכא, עצוב
החלק העליון של ההר	היום הראשון בחודש העברי

מטבעות לשון

במשפטים הנתונים להלן, עליכם לגלות את הניב או מטבע הלשון המתאימים, הרשומים בתחתית העמוד, את הניב הנכון שמצאתם רשמו בהמשך השורה.

1. אבא גער בבניו: "הפסיקו לדבר בשעת האוכל!": _____
2. אמא קראה לילדים לבוא לאכול, אך אף אחד לא ענה: _____
3. הבן: "היום היגיעה אלינו מורה חדשה נורא מכוערת", האב: "אל תשפוט אנשים על פי חיצוניותם, בני": _____
4. השבוע נפטר אחד האנשים הזקנים ביותר במדינה: _____
5. השחקן זכה להצלחה גדולה בכל ההצגות, שהשתתף בהן: _____
6. המורה החליט שלא לשים לב להפרעותיו של תלמידיו: _____
7. האיש נעלב מדברי שכנו. "רק התבדחתי" אמר השכן: _____
8. הילד קרא לבריון שבכיתה: "הפסק כבר להציק לי": _____
10. פגש האיש את שכנו ברחוב. "לאן אתה הולך?": _____
11. "מדוע לא הכנת שיעורים?" שאל האב את בנו, אך זה עשה עצמו כלא שומע את דברי אביו: _____
12. האשימו את האיש, שהוא גנב את הכסף, אך הלה קיווה, שיתברר שזה טעות. _____
13. האיש הבין שהוא נכנס לצרה גדולה: _____

מאגר ניבים:

להעלים עין, העמיד פנים, יצאו בשן ועין, אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו, הלך לעולמו, אין משיחין בשעת הסעודה, הלך מחיל אל חיל, אין קול ואין עונה, עסק ביש, חמד לו לצון, טעות לעולם חוזרת, לאן פניך מועדות, לרדת לחיים.

הבעה בכתב- העשרה לשונית

ניבים וביטויים

1. אבד עליו הכלח

(כלח = רעננות, טריות)

פירוש: עבר זמנו, התיישן.

2. אבדו עשתונותיו

(עשתונות – מחשבות)

פירוש: נבוך, התבלבל, איבד את השליטה על עצמו.

3. אובד עצות

פירוש: מבולבל, לא ידע להחליט.

4. אבן נגולה מעל ליבו

פרוש: רוח לו, השתחרר מדאגה, הורדה ממנו מעמסה.

5. אבן נגף

פרוש: תקלה, מכשול, גורם מכשיל.

שבץ את הניב המתאים בכל משפט:

א. למרות כשרונותיו לא התקבל לעבודה. גילו הגבוה היה _____ בדרך לקבלת העבודה.

ב. הדלקה התפשטה במהירות שהפגיעה את כולם אפילו הכבאים היו _____.

ג. עלינו להחליף את ספרי הלימוד הישנים ש _____ ולעבור לשיטות חדשות.

ד. כשנודע לו שבנו ניצל מתאונה שהיה מעורב בה _____.

ה. הקרב היה קשה מאוד, אך המפקד לא _____ ופעל בקור רוח, וכך הוביל את חייליו לניצחון.

חבר משפטים בעצמך. בכל משפט שבץ ניב מהניבים שלמדת.

א. _____

ב. _____

ג. _____

ד. _____

הבעה בכתב- העשרה לשונית

ניבים וביטויים

הביטויים הרשומים בטור א' מתארים רגשות. בטור ב' תמצאו את פירושם של הביטויים. מתח קו בין הביטוי מטור א' לבין פירושו בטור ב'.

טור א	טור ב
בכל רמ"ח איבריו	הסתיר פניו מתוך בושה וצער
הגיעו מים עד נפש	ביראה ובכבוד
בדחילו ורחימו	בכל ליבו ונפשו
כבש את פניו בקרקע	הצרה גדולה עד שאי אפשר עוד לסבול

השלם את הביטוי המתאים בכל משפט:

1. הוא התמסר לתפקידו _____
2. _____ קיבלתי על עצמי תפקיד זה, שכן חשוב הוא ורב אחריות.
3. הוכחתי אותו על מעשיו הרעים, וכשלא היה לו במה להצטדק, _____ ושתק.
4. _____, אינני יכול לסבול עוד את הטרדות שכני לספסל הלימודים.

ניבים וביטויים

1. קוצר רוח

פרוש: חוסר סבלנות

2. מורת רוח

פרוש: רוגז, חוסר שביעות רצון

3. קורת רוח

פרוש: נחת, הנאה, שביעות רצון

4. קור רוח

פרוש: ללא התרגשות, שקט נפשי

5. אורך רוח

פרוש: סבלנות, הבלגה והתאפקות

שבץ את הניב המתאים בכל משפט:

1. המעשה הטוב גרם לכולנו _____ רבה.
2. חיינו _____ לתוצאות המבחנים בעברית.
3. אבי ביצע את התרגיל המסוכן ב _____ למופת.
4. מורה שאין לו _____ עלול להיכשל בחינוך תלמידיו.
5. הפרעות התלמידים במהלך השיעור גורמים למורה _____ רבה.

חבר משפטים בעצמך, בכל משפט שבץ ניב מן הניבים שלמדת.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

הבעה בכתב- העשרה לשונית

ניבים וביטויים

1. מכל מלמדי השכלתי

פרוש: למדתי מכל אדם, אם גדול ואם קטן

2. נכנס לעובי הקורה

פרוש: נכנס לעומק העניין, קיבל על עצמו את הטיפול

3. מן השפה לחוץ

פרוש: רק בדיבור, אך לא במחשבה

4. בשפה רפה

פרוש: לא בפה מלא, לא מתוך רצון גמור

5. מס שפתיים

פרוש: דברים שנאמרו לשם יציאת ידי – חובה בלבד

שבץ את הניב המתאים בכל משפט:

1. אני מוכן לשתף פעולה עם הועדה ולהשתתף בדיוניה, אך איני מוכן _____ ולהיות אחראי להחלטות הועדה.
2. היום העמיד אותי תלמיד על טעותי, והודיתי לו באמרי _____.
3. משה הסביר למחנך _____ את הסיבה לאיחוריו.
4. לא כדאי להתייחס ברצינות לדברי אהוד, שהם _____ בלבד.
5. כל דבריו והבטחותיו של יאיר הם _____, הוא אינו מתכוון ברצינות לדבריו.

חבר משפטים בעצמך, בכל משפט שבץ ניב מן הניבים שלמדת.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

הבעה בכתב- העשרה לשונית

ניבים וביטויים

לפניך פתגמים ידועים. בכל פתגם חסרה מילה אחת. הקף בעיגול את המילה החסרה.

1. אם אין אני לי מי _____ ?

א. לנו ב. לה ג. לך ד. לי ה. אני

2. אל תסתכל _____ אלא במה שיש בתוכו.

א. במראה ב. בספר ג. בכיס ד. בעצמך ה. בקנקן

3. כל המוסיף _____ .

א. גורע ב. מוסיף ג. מצטיין ד. נענש ה. חביב

4. טוב שכן _____ מאחך רחוק.

א. רחוק ב. קרוב ג. עשיר ד. ידוע ה. רשע

5. והדרת _____ זקן.

א. גינתו של ב. פני ג. איש ד. שפם ה. אני

6. אל תעשה _____ את השנוע עליך.

א. לאשתך ב. שטויות ג. אהוב ד. לחברך

7. אין _____ אש.

א. מים עם ב. עשן בלי ג. בלי עשן ד. גפרורים עם

הבעה בכתב- העשרה לשונית

הקשים/אנלוגיות

הבעה בכתב- העשרה לשונית

בכל שאלה יש בשורה הראשונה זוג מילים. ביניהן יש יחס או קשר מיוחד,
שאותו צריך לגלות. אותו יחס או קשר קיין גם בין שתי המילים בשורה
השנייה.

דוגמה:

ארנק- כסף

קלמר - ?

א. ילקוט (ב.) עיפרון ג. בנק ד. מטבע ה. מגירה

בתוך ארנק שמים כסף

בתוך קלמר שמים עיפרון

מורה – בית ספר

פקיד- ?

א. תלמיד ב. טלפון ג. עבודה ד. משרד ה. חנות

סכין – חיתוך

מחט - ?

א. תפירה ב. בד ג. להשחיל ד. בגד ה. חדה

בית – גג

עץ - ?

א. ענף ב. צריף ג. שורש ד. גזע ה. צמרת

אהבה – חיבה

שינה - ?

א. חלום ב. עירנות ג. מציאות ד. נמנום ה. שיעמום

פועלים – מנהל עבודה

ועד - ?

א. שופט ב. משלמי מיסים ג. יושב-ראש ד. נציגים ה. מזכיר

הבעה בכתב- העשרה לשונית

חיבור – סכום

חיסור - ?

א. פחות ב. כפל ג. ועוד ד. תוצאה ה. הפרש

כבשה – עדר

איש - ?

א. עיר ב. קהל ג. מדינה ד. אישה ה. בית

כישלון – אכזבה

ניצחון - ?

א. פרס ב. חגיגה ג. הפסד ד. מדליה ה. גאווה

לוליין – זריזות

צלף - ?

א. דיוק ב. מטרה ג. ירייה ד. קליעה ה. מהירות

חלון – תריס

עין - ?

א. אישון ב. גבה ג. מצח ד. עפעף ה. חושך

הבעה בכתב- העשרה לשונית

יקב – יין

מתפרה - ?

א. בד ב. מכונת תפירה ג. מחט ד. בגד ה. חוט

חיות – גן חיות

תמונות - ?

א. מסגרת ב. צייר ג. מוזיאון ד. צבעים ה. קיר

עץ – שיח

יער - ?

א. הר ב. חורשה ג. שדה ד. פרי ה. עצים

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא זוג של מילים מבין חמשת הזוגות הנתונים, שבו הקשר בין המילים
הוא כמו הקשר שבין זוג המילים שבשורה הראשונה.

*** אויר – גז**

א. אור-חשמל

ב. שלג-לבן

ג. מים-נוזל

ד. נפט-בוער

ה. מטוס-אווירון

*** צמיד-תכשיט**

א. זהב-כסף

ב. כלי רכב-רכבת

ג. תפוז-פרי הדר

ד. בית-חדר

ה. כיסא-שולחן

*** מים-נהר**

א. יבשה-אי

ב. ענן-גשם

ג. חדר-מסדרון

ד. כביש-מכוניות

ה. עשן-ארובה

*** גמד-ננס**

א. קטן-בינוני

ב. דמיון-אגדה

ג. לילה-יום

ד. שמש-ירח

ה. אביון-עני

הבעה בכתב- העשרה לשונית

***שיכור-פיכח**

א. שותה-מבין

ב. שוטה-פיקח

ג. יין-מים

ד. נוזל-גז

ה. צחוק-חוכמה

***בית-אוהל**

א. דירה-חדר

ב. אזרח-חייל

ג. חסידה-עוף

ד. ארון-תרמיל

ה. רכבת-אופנוע

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא את הקשר בין המילים בזוג הראשון ולפיו השלם את הזוג השני.

הזוג הראשון		הזוג השני
גמד	קטן	ענק
פזמון	שירים	סיפור
אדום	אדמדם	ירוק
ראש	ראשים	לב
יום	יומיים	שבוע
שבוע	שבועיים	שנה
שעה	דקה	דקה
שלוש	ארבע	שבע
תשע	שמונה	שתיים
מניין	עשרה	זוג
בראשית	התחלה	קץ
אחרון	סוף	ראשון
יהיה	עתיד	היה
נפל	נפילה	שמר
נכנס	בפנים	יצא
ידיד	אהבה	אויב
מחשב	דיסקט	וידאו
מוח	מחשבה	ריאות
מוות	אבל	חתונה
אתה	אתם	הוא
ראש	עין	יד
אטלס	מפות	מילון
צרפת	צרפתית	ספרד
כדורסל	5	כדורגל
שנה	12	שבוע

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא את הקשר בין המילים בזוג הראשון ולפיו השלם את הזוג השני.

הזוג הראשון		הזוג השני	
נתן	לקח	ענה	
שב	חזר	השיב	
חדש	ישן	טוב	
מלא	ריק	סגור	
מלך	מלכה	איש	
אור	יום	חושך	
קל	קשה	גדול	
טוב	רע	חזק	
מורה	מלמד	תלמיד	
מיטה	לישון	כיסא	
ספר	לקרוא	טלוויזיה	
מורה	בית-ספר	פקיד	
מהר	לאט	בקול רם	
רעש	שקט	חושך	
שאלה	שואלים	תשובה	
הוציא	הכניס	יצא	
ספרייה	ספרים	משחקייה	
עיפרון	עופרת	עט	
כניסה	נכנסים	יציאה	
יחיד	אחד	רבים	
הרבה	מעט	גדול	
חיבור	ועוד	חיסור	

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא את הקשר בין המילים בזוג הראשון ולפיו השלם את הזוג השני.

הזוג הראשון		הזוג השני	
פרח	גבעול	עץ	
גן	פרחים	יער	
פרח	פרחים	עץ	
קם	נפל	פרח	
סוכרייה	קופסת סוכריות	פרח	
פרחים	להריח	פירות	
דג	מים	ציפור	
תרנגול	לול	פרות	
אדם	בית	ציפור	
ציפור	שמים	דג	
זמיר	עוף	צבוע	
אריה	לביאה	חמור	
חלב	פרה	ביצה	
ציד	חיות	דיג	
כלב	נושך	דבורה	
כלב	נובח	חתול	
דיאטה	מרזים	זלילה	
חולה	מחלה	בריא	
הסמיק	אדום	החוויר	
עישון	מזיק	ספורט	
אב	אבות	אם	
בת	בן	אישה	
ילד	זכר	ילדה	
בן	בת	נכד	
סבא	סבתא	אבא	
גדול	קטן	צעיר	

הבעה בכתב- העשרה לשונית

מצא את הקשר בין המילים בזוג הראשון ולפיו השלם את הזוג השני.

הזוג הראשון		הזוג השני	
פורים	אוזני המן	חנוכה	
חנוכה	סביבון	פורים	
פסח	אביב	חנוכה	
חנוכה	סופגנייה	פסח	
עבדות	חירות	חושך	
לילה	חושך	יום	
שבת	מנוחה	יום-חול	
מקללים	קללה	מברכים	
לחם	חיטה	גבינה	
מים	לשתות	לחם	
צלחת	אוכל	כוס	
סיר	מתכת	צלחת	
סוכר	מתוק	מלח	
שמן	זיתים	יין	
קרח	מוצק	מים	
גזר	ירק	אפרסק	
חוטב עצים	גרזן	סופר	
מכונית	כביש	הולך-רגל	
אונייה	עוגנת	מטוס	
טבח	בישול	עוזרת	
קר	קירור	חם	
ניכווה	חום	קפא	
טוב	רע	רשולן	
אלמן	איש	אלמנה	
צנחן	צניחה	צוללן	
שליח	שליחות	אציל	

משלב שפתי

דוגמאות לסלנג:

"היא גנובה על השמלה שלי"
"כיסחתי לו את הצורה"
"היא כוסית שחבל על הזמן"
"אתה נראה סוף..."

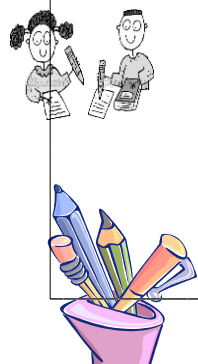
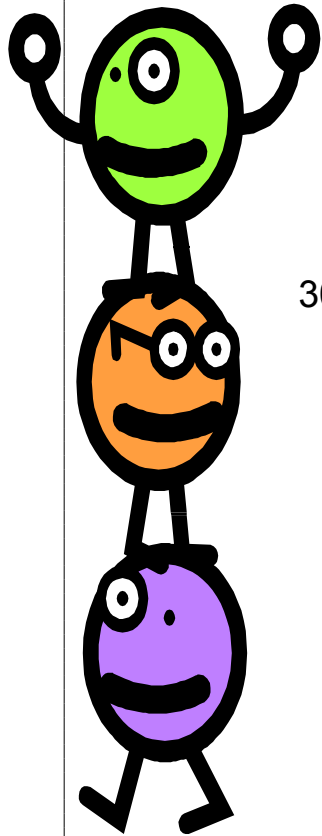
דוגמאות לשפה כתובה:

"במתותא ממך, הבא לי מבחר מפירות העץ, שלא יעלה על הסכום של 30 מטבעות".

"כהרף עין הבחנתי בה"

דוגמאות לשפה דבורה:

"מאיפה נגייס את כל הכסף?"
"האם אתה מבין את החומר?"

דף עבודה

לפניך שני טורים בהם כתובות מילים בלשון סלנג ובלשון דבורה. עלייך
להתאים בין מילים מלשון סלנג לבין מילים מלשון דבורה.

גזעיים

הבריזו

לא הגיע

קולים

עסקה

איזה גנוב

אל תתרגש

אחלה

מצוין

קומבינה

מבולבל

אל תיקח ללב אחי

כינויי קניין וסמיכות

המילה **קניין** – באה מהמילה **קנה** ועכשיו הדבר שייך לו.

המילה **קניין** משמעותה שייך ל...

לדוגמא: המחברת שייכת לי, אז המחברת שלי. בקיצור אפשר: מחברתי.

לדוגמא: הכלב הוא הקניין שלהם, אז הכלב שלהם. בקיצור אפשר כלבם.

מצא מי שייך למי. העבר קו:

שלי	שייך לנו
שלך	שייך לכם
שלו	שייך לכן
שלך	שייך להם
שלה	שייך לי
שלנו	שייך לך
שלכם	שייך להן
שלכן	שייך לו
שלהן	שייך לך
שלהם	שייך לה

א. כתבו בקצרה לפי הדוגמא:

האם שלי - אימי

האם שלך - _____.

האב שלנו - _____.

הסב שלכם - _____.

האחות שלהם - _____.

החג שלך - _____.

הילדים שלהן - _____.

- הבית שלו - _____.
- הסמל שלה - _____.
- הבנות שלכן - _____.
- הראש שלה - _____.
- האויבים שלנו - _____.
- הרגלים שלו - _____.
- הריצה שלהם - _____.
- הכתפיים שלך - _____.

ב. השלימו את הטבלה כמו בדוגמא –

רגל	יד	חברה	חבר	
			חברי	שלי
			חברך	שלך
			חברך	שלך
			חברו	שלו
			חברה	שלה
			חברנו	שלנו
			חברכם	שלכם
			חברכן	שלכן
			חברם	שלהם
			חברן	שלן

ג. כתבו בשתי מילים –

- ביתה - _____
- מורתי - _____
- מחברתך - _____
- עבודתכן - _____
- ילקוטו - _____

הבעה בכתב- העשרה לשונית

סמיכות

מה הקשר בין קרובי-משפחה, שיעורי-בית ומשקפי-שמש?
הקשר הוא שכל אחד מהם הוא זוג מילים, וכל זוג כזה נקרא "סמיכות", המילים בסמיכות קרובות אחת לשנייה, הן כאילו נשענות אחת על השנייה, למשל המילה שיעורי נשענת על המילה בית. אי אפשר לומר רק שיעורי!
בין המילים הסמוכות ישנו מקף (-) המקף הוא כמו דבק שמחבר בין המילים, המילים כאילו דבוקות אחת לשנייה.

1. קיראו את הקטע הבא, וסמנו בצבע את המילים הסמוכות המופיעות בו. שימו לב למקף.

ליום-ההולדת שלי אפתה לי אמא עוגת-שוקולד טעימה. הזמנו את כל קרובי-המשפחה שלנו למסיבה, גם הדודים מארצות-הברית הגיעו! הם הביאו לי בובה-מדברת וגם בגד-ים חדש. המסיבה הייתה מוצלחת מאוד, הלוואי שתהיה לי מסיבה כזאת גם בשנה – הבאה.

2. ליד כל מילה יש מקף. מצאו לכל מילה המשך מתאים.

עוגת-
קופת-
שיעורי-
קבלת-
שמלת-
מסיבת-
מכונת-
משחת-

מחסן מילים: כביסה, השבת, בית, חנוכה, חולים, שוקולד, פנים, נעליים.

3. כתבו בסמיכות לפי הדוגמא:

דוגמא: הכרטיסים של המופע – כרטיסי המופע

הליצנים של הקרקס - _____.

קישוטים של זהב - _____.

הכבישים של העיר - _____.

בדים של משי - _____.

4. לפניך משפטים. בחר את המילה המתאימה מבין שתי המלים והקף אותה במעגל.

1. לכבוד יום הולדת אפתי אמא **עוגה/עוגת** שוקולד.
2. המורה לספורט ביקש לבוא לשיעור עם **נעליים/נעלי** התעמלות.
3. לכבוד השבת לבשה חנה'לה את **שמלת/שמלה** השבת.
4. לקראת החורף אמא אחסנה את **בגדי/בגדים** הקיץ והורידה לארון את **בגדי/בגדים** החורף.
5. לכבוד מסיבת סוף השנה הוזמנו כל **הורים/ הורי** התלמידים לבית הספר.

5. כתוב בסמיכות את המילים הבאות:

1. מנורה של שולחן _____
2. תבנית של אפייה _____
3. משקפיים לשמש _____
4. נעליים שנועלים בבית _____
5. שעון התלוי על הקיר _____